

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 60
Godina XXX
Novembar, 2025.
[str. 287-294]

© Monos 2025

Doprinos Mevlide Serdarević istraživanju podataka o bošnjačkim porodicama

Mina Kujović

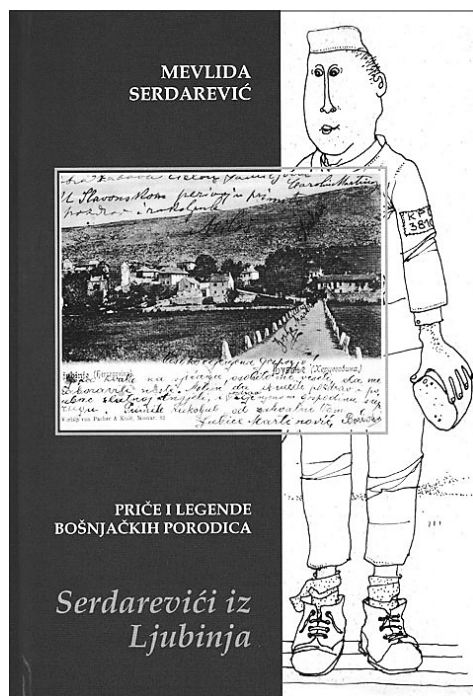
U Bosni i Hercegovini su rijetki oni koji se bave istraživanjem, historijom i genealogijom porodica, posebno bošnjačkih. To je, prije svega, zbog nedostatka pisanih dokumenata i drugih historijskih izvora u naučnim ustanovama (arhivima, muzejima, institutima, bibliotekama), dok je svakim danom sve manje onih koji poznaju prošlost svoje porodice, a o rodu iz kojeg je potekla još manje. Istraživači su uglavnom zaljubljenici koji amaterski "istražuju" podatke o svom rodu i njegovim porodicama i samo rijetko o tome napišu i knjigu. Međutim, kako je malo sačuvanih starih spisa za istraživanje i pisanje, oni koji se odluče baviti ovom problematikom moraju se oslanjati i na porodične priče i legende prenošene sa generacije na generaciju. Jedna od tih rijetkih kod nas koja se ovim bavila bila je Mevlida Serdarević, iako po formalnom obrazovanju nije bila historičarka nego diplomirana pravnica, provela je dugo vremena i uložila dosta truda istražujući priče i legende brojnih bošnjačkih, a najviše hercegovačkih porodica zbog vlastitog porijekla. Objavila je šest knjiga priča i legendi o bošnjačkim porodicama iz Hercegovine i Bosne, a u koautorstvu sa Dr. Ajnijom Omanić, prof. emeritus, napisala je knjigu Bošnjačka kultura ponašanja u kojoj su objavljena zanimljiva saznanja o tome kako se nekad živjelo.

Ključne riječi: Mevlida Serdarević, bošnjačka porodica, priče o bošnjačkim porodicama, legende o bošnjačkim porodicama

MEVLIDA SERDAREVIĆ– ISTRAŽIVAČICA BOŠNJAČKE TRADICIJE

Mevlida Serdarević po formalnom obrazovanju nije bila historičarka nego diplomirana pravnica koja je u svojoj “mirovini” predano tražila kazivače koji su znali i htjeli ispričati priče i legende koje su čuli i zapamtili u svojim porodicama ili u rijetkim slučajevima nešto i zapisali. Najviše je istraživala priče o hercegovačkim porodicama, jer su i njeni, Šahovići (po rođenju), Serdarevići (po udaji) porijeklom iz Hercegovine, Trebinja i Ljubinja. Na taj način svrstala se u istraživače podataka o bošnjačkim rodovima i porodicama.

Mevlida Serdarević (Dubrovnik 1942. – Sarajevo 2024.) je rođena u porodici Šahovića koji su u Dubrovnik doselili iz Trebinja. U Dubrovniku je završila osnovnu školu i gimnaziju, a diplomirala je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, 1966. godine. U Sarajevu je, nakon diplomiranja započela svoju radnu karijeru i zasnovala porodicu. Gotovo cijeli radni vijek provela je na poslovima pravne zaštite naše kulturne baštine u Zavodu za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Bosne i Hercegovine u Sarajevu, gdje je koncem osamdesetih izabrana u zvanje muzejskog savjetnika. U Muzeju grada Sarajeva u poratnom

periodu (1998-2007) obavljala je dužnost direktora Muzeja i sa tog položaja je otišla u zasluženu penziju. Međutim, penzionerske dane provela je “radno” i sve knjige koje se odnose na bošnjačke porodice napisala je i objavila u periodu od 2009. do 2022. godine. Pripremala je i sedmu knjigu ali je smrt bila brža. Dok je bila radno aktivna, objavila je samo jednu knjigu: *Pravna zaštita kulturno-historijskog naslijeđa u Bosni i Hercegovini (Nastajanje, očuvanje i destrukcija)*. Mevlida Serdarević je napisala i dvije knjige u koautorstvu, prva je *Bošnjačka kultura ponašanja*¹, a druga *Dječiji bonton*. Autorice su, uvidom

1 Knjiga *Bošnjačka kultura ponašanja* je u prvom izdanju objavljena 2000., (“Svjetlost”, Sarajevo) i u drugom dopunjenom 2009. godine. (Art 7, Sarajevo), a napisana je u koautorstvu sa pof. dr. Ajnijom Omanić.

u obimnu literaturu (historiografsku i etnografsku), te “prizivajući” saznanja iz vlastitih korijena (obje potiču iz tradicionalnih bošnjačkih porodica) kao i na temelju saznanja od različitih “kazivača”, uspjele ispričati interesantnu priču o kulturi ponašanja Bošnjaka.² Obimna građa je izložena kroz 24 kraća poglavlja.³ Mevlida Serdarević je u koautorstvu sa Aidom Abdulović prvi autor knjige *Dječiji bonton*.⁴

ISTRAŽIVANJE PODATAKA O BOŠNJAČKIM PORODICAMA (ISHODIŠTA, HISTORIJAT, PRIČE I LEGENDE)

Bosanskohercegovački historičari se rijetko bave istraživanjem historijata naših porodica, a još rjeđe historijom bošnjačkih starosjedilačkih rodova, uglavnom zbog nedostatka pisanih izvora.⁵ Zbog toga knjige priča i legendi o bošnjačkim porodicama Mevlide Serdarević predstavljaju zanimljiv pristup obradi ove tematike za koju je, osim pisanih činjenica, ob-

- 2 U knjizi *Bošnjačka kultura ponašanja* se na veoma zanimljiv način, tekstom i odgovarajućim slikama, širokoj čitalačkoj publici predstavljaju kultura ponašanja i običaja Bošnjaka. Autorice smatraju da kulturu ponašanja jednog naroda, pa i kulturu Bošnjaka, označava sve ono što se kroz stoljeća prenosi s generacije na generaciju i što označava duhovni i fizički opstanak jednog naroda. To je sve ono što je jedan narod tokom duge historije stvarao svojim umom, emocijama, dušom i tijelom, tako da se slobodno može reći da je kultura ponašanja vanjska manifestacija i materijalizacija duha i bića jednog naroda. Knjiga je doživjela dva izdanja, a već za prvo izdanje je nevedeno da je to “iz ove tematike prvi kompletniji istraživački rad nakon poznatog djela Antuna Hangija *Život i običaji Muslimana u Bosni i Hercegovini* objavljenog 1906. godine
- 3 Tradicionalna kultura stanovanja, Ulazak u kuću, Stanovanje, Brak, Rođenje djeteta, Roditelji, djeca i porodica, Lična higijena, Narodna medicina, Smrt, Nišani, Kultura ishrane, Ponašanje za vrijeme jela i čašćenja, Odjeća, obuća, frizura, nakit i druge neophodne sitnice, Muška odjeća i obuća, komšiluk i gosti, Neke karakteristike svakodnevnog ponašanja, Ponašanje na ulici, na radnom mjestu, u džamiji, Navike, Rad i dobročinstvo, Skupni običaji, Vjerski običaji, Vjerovanja i praznovjerice i Napomene o nekim često upotrebljavanim pojmovima
- 4 *...Dječiji bonton* ovih autorica je naš prvi bonton napisan za bosanskohercegovačke osnovce, a sadrži univerzalna pravila lijepog ponašanja s kojim bi se sva djeca trebala upoznati i u skladu sa navedenim pravilima ponašati *Dječiji bonton* objavljen je u Sarajevu, 2019. godine-
- 5 Malo je sačuvanih pisanih podataka o starim bošnjačkim porodicama pa je zato i veoma malo onih koje na temelju vjerodostojne pisane građe mogu uraditi svoj rodoslov za sto ili dvjesto godina unazad, a kamoli još dalje u prošlost. Teško je do ovakvih podataka doći u arhivskim ustanovama i muzejima, jer su u tamošnjim spisima pohranjene samo činjenice od višeg “državnog” značaja, dok je zabilježeno veoma malo podataka o svakodnevnom življenju, pogotovo običnih ljudi. Sačuvani porodični arhivi u bošnjačkim sredinama su malobrojni. Historičari naglašavaju kako su za to krivi događaji u našoj burnoj prošlosti (česti ratovi, požari, poplave, pljačke i dr.) zbog kojih su, između ostalog, stradavali i pisani zapisi o svakodnevnicima. Moramo ipak naglasiti da zbog vjerskih i tradicionalnih običaja, na ovim prostorima nije bila uobičajena praksa da se zapisuju i za budućnost ostavljaju podaci o tome kakvi su bili rodovski odnosi kao i odnosi među članovima jedne porodice, a posebno kakav je bio položaj i uloga žena u njima. Zbog svega navedenog, odnosno zbog nedostatka pisanih podataka, mi danas možemo samo naslućivati detalje iz svakodnevnog života i koristiti jedino što je još preostalo, a to su usmena kazivanja, priče i legende koje su se u pojedinim porodicama prenosile sa generacije na generaciju.

javljenih u historiografskoj literaturi i drugih dostupnih pisanih izvora, koristila priče i legende koje su sačuvane među najstarijim članovima tih porodica. Za knjige koje su napisane na ovaj način, odnosno koje su napisane kombinacijom podataka, dostupnih u literaturi i sačuvanih sjećanja članova neke porodice historičari kažu da nisu historiografska djela, ali da svojim sadržajem i tematikom mogu poslužiti kao polazna osnova za izučavanje bošnjačke prošlosti i islamske tradicije na našim prostorima.⁶ Iz objavljenih knjiga Mevlide Serdarević vidljivo je da se način življenja Bošnjaka lagano mijenjao, naročito od druge polovine dvadesetog stoljeća što je i sasvim razumljivo. Ostaje samo otvoreno

pitanje koliko su novi trendovi u tradiciji i porodičnim odnosima Bošnjaka danas u usklađeni sa islamskom vjerom Bošnjaka koja je bila izvoriste njihove kulture i tradicije.⁷

PRIČE I LEGENDE BOŠNJAČKIH PORODICA

Prve dvije knjige su o trebinjskim Bošnjacima i trebinjskim porodicama napisane vjerovatno zato što je i rod Šahovića, u kojem je autorica i sama rođena, porijeklom iz Trebinja. U uvodu prve knjige, između ostalog navodi, kako želi da za nove naraštaje raseljenih Trebinjaca otrgne od zaborava i sačuva sjećanje na nekadašnji veoma osebujan život u prelijepom gradu Trebinju u koji su njihovi preci stigli silom prilika.⁸ Zbog toga što

- 6 Ovaj bi posao trebalo da obavljaju instituti i za to educirani školovani historičari. Jedna osoba ma koliko željela raditi ovaj posao nije u mogućnosti podnijeti sve materijalne troškove koji proizlaze iz ovih istraživanja. Trebalo bi detaljno pregledati sve javne i privatne arhive u našoj Bosni i Hercegovini i evidentirati i saslušati sve one kazivače, koji znaju i koji su raspoloženi pričati o svojim "zapamćenijima." Kad bi bilo više autora koji se bave izučavanjem bošnjačke tradicije i knjiga kakve je pisala Mevlida Serdarević onda bi se mogla napisati i cjelovita historija, jer nas je mnogo, zaista mnogo koji, nažalost, ne znamo pretke ni dva do tri koljena unazad.
- 7 Šest knjiga iz serije o pričama i legendama bošnjačkih porodica autorice Mevlide Serdarević rezultat su obimnog i temeljitog istraživanja kako dostupnih podataka objavljenih u historiografskoj literaturi i časopisima tako i slušanjem sjećanja različitih kazivača. Podaci su kombinovani sa već urađenim rodoslovnim stablima za pojedine rodove te sa izjavama kazivača, sjećanjima, anegdota i fotografijama nekih od starijih članova bošnjačkih porodica koji su bili "raspoloženi" da ih autorici ustupe i podijele sa njom svoja sjećanja na ono što se u njihovim porodicama prenosilo sa generacije na generaciju. Knjige su, uglavnom, napisane na temelju onoga što je autorica čula od kazivača. Zanimljivo je, da ni u jednoj od do sada objavljenih šest knjiga, nema niti jedan zabilježen podatak o nekim nevaljalštinama, o neslaganju između članova roda niti u nekoj porodici. Vjerovatno je toga bilo, ali je u tradiciji Bošnjaka da se ne priča o "svojima" ništa ružno. Ali kazivači nisu pričali ništa ružno ni o pripadnicima drugih rodova.
- 8 Najveći broj trebinjskih bošnjačkih porodica nastanio se na području Trebinja i njegove okoline nakon 1692. godine kad su Mlečani osvojili Herceg-Novi, Risan i nekoliko manjih mjesta u Dalmaciji. Nakon uspostave mletačke vlasti, sva muslimanska bratstva iz Herceg-Novog i još 13 mjesta u Bokotorskom zalivu su napustili svoje domove da bi ih ponovo zakućili, manjim dijelom u Lirskoj dolini, a najvećim u Trebinju i njegovoj okolini. Oni su taj grad, nakon prisilnog dolaska, prihvatili kao svoj i dali su veliki doprinos kako u njegovom izgledu tako i u njegovom privrednom i kulturnom razvoju. Trebinjski Bošnjaci su i u Prvom i u Drugom svjetskom ratu privremeno morali bje-

nije imala kazivače, raspoložene “za priču”, Mevlida Serdarević je od 224 porodice trebinjskih Bošnjaka, koliko su ih evidentirali historičari, uspjela prikupiti i zabilježiti priče i legende za samo dvadeset devet. Ovaj broj je bio uslovljen brojem dostupnih kazivača.⁹

Treća knjiga nosi naslov *Priče i legende bošnjačkih porodica – Mehmedbašići iz Stoca*, ali se odnosi i na historiju Stoca kao i na porodice sa kojima su Mehmedbašići bili rodbinski povezani. Tokom stoljetne historije grada Stoca njegovi stanovnici, pripadnici islamske vjerske zajednice, uz pripadnike ostale dvije vjerske zajednice, katoličku i pravoslavnu, značajno su doprinosili njegovom kulturnom i urbanom razvoju. U Stocu su živjele brojne bošnjačke porodice kao i brojni znameniti Bošnjaci koji su svojim djelovanjem na kulturnom polju i uvakufliživanjem svoje imovine za opšta dobra, ostavili traga u stolačkoj istoriji. Kako

je autorica pisala i o Stocu i o porodicama sa kojima su Memmedbašići bili povezani, možemo reći da je ovo knjiga o stolačkim Bošnjacima.¹⁰

Priče i legende bošnjačkih porodica iz Hercegovine i Bosne

Za ovu knjigu Mevlida Serdarević je prikupila i zapisala kazivanja o bošnjačkim porodicama, Bošnjacima i Bošnjakinjama koja bacaju malo više svjetla na važnije historijske događaje u našoj zemlji tokom 19. i 20 stoljeća. U tom periodu su različita politička dešavanja i ekonomska previranja značajno utjecala i na bošnjačke porodice. To je period u kojem su se desila dva svjetska rata i provedeno nekoliko agrarnih reformi. Mnoge su bošnjačke porodice ostajale bez imovine pa su je ponovo stjecale, dok su se druge pokretale u muhadžirluk, po Bosni i Hercegovini i u Tursku. Tako se autorica ovom publikacijom uvrstila među vrijedne sakupljače usmene tradicije i porodičnih historija u

---

žati iz svog grada, ali su se preživjeli ponovo vraćali i nastavljali tu živjeti. Međutim, nakon što su u posljednjem ratu (1992-1995) doživjeli najveći egzodus, jer su 1992/93 svi protjerani, raselili su se po cijelom svijetu i veoma su mali izgledi da se neko od njih vrati u voljeno Trebinje i tamo nastavi dalje živjeti.

- 9 U knjizi *Priče i legende trebinjskih Bošnjaka*, Knjiga I (Sarajevo 2012.) obrađene su priče i legende sljedećih porodica trebinjskih Bošnjaka: Arslanagići, Babovići, Begovići, Cvijetići, Čatovići, Čustovići, Danovići, Erkočevići, Hajdarhodžići, Hadžiahmetovići, Hadžismajlovići, Hamzići, Kravići, Omanovići, Resulbegovići, Sadovići, Šahovići, Tičići i Zubčevići. U knjizi *Priče i legende trebinjskih Bošnjaka*, Knjiga II (Sarajevo 2015) obrađene su sljedeće porodice: Alibegovići, Bijedići, Čerimagići, Dizdarevići, Hadžihasanovići, Karamehmedovići, Ramići, Resulovići, Salkovići i Volići.
- 10 Autorica se za Mehmedbašiće se odlučila iz tri razloga. Prvo, zato što su jedan od najstarijih stolačkih rodova, drugo, što je bila u prilici koristiti rodoslov/porodično stablo porodice Mehmedbašić koji je prikupila i izradila Fatima (Ahmeda) Mehmedbašić, rođ. Zubčević. (Trebinje, 1921-Stolac, 2008) i koji joj je umnogome olakšao istraživanje činjenica o ovom rodumu omogućio da prati njegov historijat od rodonačelnika, najstarijeg pretka Mehmed Čelebije do današnjih dana i trećel, što su Mehmedbašići (naravno ne svi) željeli da imaju knjigu o svom rodu, jer su bili veoma ugledna i dobro stojeća porodica čiji su korijeni i najduži period trajanja bili u Stocu

Mevlida Serdarević: druga zdesna

Bosni i Hercegovini. Međutim, kazivača je, nažalost, svaki dan sve manje pa će biti teško napisati neku sličnu knjigu, što znači da je bukvalno “hvalata” one posljednje.¹¹

Knjiga o Serdarevićima koji vode porijeklo iz Ljubinja je peta knjiga koja se bavi pričama i legendama bošnjačkih porodica i sadrži tri, vremenski i tematski različita dijela, koja se međusobno dopunjuju. Prvi dio se odnosi na priče i legende porodica iz roda Serdarević koje su nekoliko stoljeća živjele u Ljubinju, a drugi dio sadrži veoma emotivno pisanje autorice o njenom suprugu

Ismetu-Imi Serdareviću (Ljubinja, 1925–Sarajevo, 2014), kojem je i posvetila knjigu kao i Ismetovoj najužoj porodici.¹²

Treći dio je, takođe, veoma zanimljiv jer je u njemu autorica ispričala “priče” o tome kako su ona i njena porodica “proveli” period opsade Sarajeva u posljednjem ratu (1992–1995) i o društvenim aktivnostima žena u Sarajevu u poratnom periodu.

Šesta knjiga iz obe serije je nazvana: *Priče i legende bošnjačkih porodica–iz Konjica, Počitelja, Sarajeva i još nekih mjesta*. Sam naslov upućuje čitatelje na nova upoznavanja sa

11 Opisane porodice su iz: Gacka, Trebinja, Gračanice, Kulen Vakufa, Rogatice, Sarajeva i Visokog

12 Dr Omer Nakičević, prof. emeritus u svojoj recenziji je za ovakvo pisanje, između ostalog naveo: “Duboko poniranje u ishodište, razvoj i sudbinu ljudi jednog roda, njihov uspon i stradanja, izazvano burnim vremenima, izloženo i povezano prezimenom “Serdarević”, iskazano je i predloženo veoma jasno i slikovito, poput niske derdana na vratu stasite i lijepe djevojke, djelo koje čitaoca privlači da ga pročita bez prekida, poput žedne osobe da ispije čašu vode na dušak, da ponuđeni tekst ovog djela pročita bez prekida.”

bošnjačkim porodicama sa područja Hercegovine i Bosne. Iz Hercegovine su Begtaševići i Gavrankapetanovići. Begtaševići su od davnina živjeli u Konjicu i važili su za uglednu i bogatu porodicu. Sa Begtaševićima su rodbinski i poslovno, naročito preko drvorezbarstva, bile povezane porodice Gaševića, Hadžizukića i Mulića pa se na tim stranicama i o njima može dosta saznati. O Gavrankapetanovićima, potomcima počiteljskih kapetana, ispričane su veoma zanimljive priče kao i informacije o uglednim porodicama sa kojima su bili povezani bračnim i rodbinskim vezama kao jednim od dokaza njihovog visokog društvenog statusa. To su bile porodice Bašagića iz Nevesinja, Resulbegovića iz Trebinja, Alajbegovića iz Mostara, Imširpašića iz Donjeg Vakufa, Pašića iz Bijeljine i Badnjevića iz Bosanske Krupe. Sa područja Bosne su priče i legende o Čurčićima iz Sarajeva, a najviše o Vejsilu Čurčiću, poznatom kustosu u Zemaljskom muzeju u Sarajevu te rodu Jahića i, brojnim porodicama Jahića koje su se raširile po cijeloj Bosni. Mnoge od njih međusobno nisu bile povezane, prema neutvrđenim legendama ishodišta su im Hercegovačko selo Kale, odnosno grad Budim u Mađarskoj.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Od kada postoji svijet, postoji i potreba za lijepom pričom o raznim događajima i ljudima, samo svi

ne znaju lijepo i zanimljivo pričati niti svi znaju bilježiti i iznositi te priče. Jedna od onih koji to znaju je Mevlida Serdarević. U šest knjiga o pričama i legendama bošnjačkih porodica zabilježene su priče i legende koje su autorici ispričali kazivači. Mevlida Serdarević nije samo zabilježila i čitateljima to prenijela nego je svaki historijski podatak provjerila u relevantnoj literaturi te to navela u napomenama. Zato su ove Knjige o bošnjačkim porodicama i istraživanju bošnjačke tradicije dobro došle i svaka od njih predstavlja novi kamen u mozaiku spoznaje naše prošlosti. Za knjige koje su napisane na ovaj način, odnosno koje su napisane kombinacijom podataka dostupnih u literaturi i sačuvanih sjećanja školovani historičari kažu da nisu tipično historiografska djela, ali da svojim sadržajem i tematikom mogu poslužiti kao polazna osnova za izučavanje prošlosti i tradicije na našim prostorima. To znači da knjige Mevlide Serdarević, iako nisu tipično historiografske, svojim sadržajem i tematikom mogu poslužiti kao polazna osnova za dalja istraživanja u tom području. Iz zapisa o porodicama koje je prikupila gospođa Serdarević, čitalac može steći više saznanja o kulturi ponašanja u bošnjačkim porodicama, o vjerovanjima, običajima, načinu življenja, međusobnim komunikacijama i naročito o jeziku, pošto je autorica zapisivala i u svoju knjigu prenosila iskaze kazivača onako kako

su joj govorili, bez lektorisanja. Time je otvorila ne samo neka nova pitanja iz naše narodne prošlosti, već i neka područja iz oblasti etnologije i lingvistike. Objavljeni faksimili do-

kumenata iz privatnih arhiva te fotografije iz porodičnih albuma ostaju kao trajni tragovi kako su se ljudi, žene i djeca nekad oblačili i kakva je nekad bila njihova korespondencija.

SUMMARY

THE CONTRIBUTION OF MEVLIDA SERDAREVIĆ TO THE RESEARCH OF DATA ON BOSNIAK FAMILIES

In Bosnia and Herzegovina, there are few people engaged in the research, history, and genealogy of families, especially Bosniak ones. This is primarily due to the lack of written documents and other historical sources in scholarly institutions (archives, museums, institutes, libraries). Moreover, there are fewer and fewer individuals who know the history of their own families, and even fewer who are familiar with their ancestral roots. Most researchers are enthusiasts who, as amateurs, “explore” information about their lineage and related families, and only rarely manage to publish a book on the subject. However, given the scarcity of preserved old records for study and writing, those who choose to deal with this field must also rely on family stories and legends passed down from generation to generation. One of the few people in our country who dedicated herself to this work was Mevlida Serdarević. Although not a historian by formal education—she was a graduate lawyer—she devoted much time and effort to researching stories and legends of numerous Bosniak, especially Herzegovinian, families due to her own ancestry. She published six books of stories and legends about Bosniak families from Herzegovina and Bosnia, and, together with Dr. Ajnija Omanić, professor emeritus, co-authored the book *Bosniak Culture of Conduct*, which presents fascinating insights into how people once lived.
